

Arta vorbește cu noi o miniserie de dragul artei

un proiect
ASOCIAȚIA
CULTURALĂ
PATRIMONIU
PENTRU
VIITOR

partener **didactic.ro**
CANCELARIA NAȚIONALĂ
un proiect Intuitext

Episodul 10
Clara - Michel

Très Riches Heures du Duc de Berry
Autori: Frații Limbourg
Circa 1412 – 1416
Tehnica: Guașă pe pergament
Dimensiune: 22,2 x 13,3 cm
Localizare: Muzeul Condé, Chantilly, Franța

Michel: Știți cumva unde găsec cartea ducelui de Berry?

Clara: Din păcate, nu este mereu expusă, încercăm să o protejăm cât mai bine. Dar te interesa ceva anume? Ai venit special să o vezi?

M: Am văzut numeroase fotografii pe internet, voiam să o văd și de aproape. Sunt cu bunicii în vizită la castel, ei sunt în grădină.

C: Eu sunt Clara, educator muzeal aici. Avem o reproducere de aceeași mărime. Îți propun luna octombrie din calendarul cărții. Sigur o să-ți placă.

M: Chiar sunt curios să aflu mai multe. Eu sunt Michel.

C: Începem cu ce sunt manuscrisele anluminate?

M: Da, de ce se numesc „anluminate”?

C: Pentru că atunci când această practică de ilustrare a manuscriselor începuse să prindă contur, se foloseau nuanțele de auriu și argintiu, ele strălucind puternic în lumină. Dar le putem spune pur și simplu „ilustrate”. Sau „miniature”. Se ilustra prima literă cu care începea un text, marginea paginii sau se creau desene miniaturale. Egiptenii și cei din Extremul Orient au fost primii care au pus la punct această artă. Manuscrisul la care ne uităm noi este colorat cu acuarelă. Acest fel de ilustrare a atins apogeul în Franța (mai ales Burgundia) și Germania.

M: Cât este de veche cartea ducelui de Berry?

C: Datează din secolul al XV-lea. Dar tot spre mijlocul secolului al XV-lea s-a inventat și tiparul, iar ilustrarea manuscriselor a devenit, la rândul ei, mai ușoară.

M: Și eu am câteva cărți în bibliotecă foarte frumos decorate, dar nu sunt scrise de mână, ci tot tipărite.

C: Cam toate cărțile din zilele noastre sunt tipărite.

M: Dar această carte a ducelui la ce folosea?

C: Era o carte oficială de rugăciuni, i se mai spune „carte de ore”. Cuprindea rugăciuni pentru Liturgia Orelor. Ducele este cel care a comandat această carte. Cărții îi este anexat un calendar. Iar în Evul

Mediu era ceva obișnuit să illustrezi un calendar cu lucrări specifice fiecărei luni: însămânțat, vânat, seceriș și altele.

M: Mi se pare grozav. Dar cum puteau să picteze atât de multe detalii pe o suprafață cam cât o foaie din caietele mele?

C: Trebuie să fi fost foarte greu. Cred că aveau pensule foarte subțiri și foloseau adesea lupa pentru desenele minuscule. Totodată, cred că obișnuiau să picteze în timpul zilei ca să profite de lumina naturală. Altfel, trebuia să lucreze la lumina lumânării.

M: Cui a comandat ducele de Berry cartea?

C: Ilustrarea cărții este atribuită fraților Limbourg. Erau trei la număr - Herman, Paul și Jean și proveneau din Țările de Jos. În cazul manuscrisului nostru, mai mult au contribuit frații Paul și Jean. Erau foarte pricepuți, munca lor este lăudată și în zilele noastre și se crede că ei au atins apogeul acestui tip de artă în Evul Mediu. Din păcate, au murit înainte să termine lucrul la această carte. Probabil, de ciură. Astfel, alți maeștri au continuat - printre care și Jean Colombe, care va termina lucrul în perioada 1485 – 1489.

M: Atât de mult putea să dureze?

C: Da. Și frații Limbourg au început lucrul în jurul anului 1414 și l-au continuat până în 1416, când și-am spus ce s-a întâmplat.

M: Dar cartea are multe pagini?

C: Cartea poate părea groasă din cauza pergamentului de foarte bună calitate pe care l-au folosit. Are aproximativ 200 de pagini, peste 60 de miniaturi de detaliu și alte aproximativ 60 de miniaturi de dimensiuni mai mari. Paginile de calendar, de exemplu, sunt dintre miniaturile de dimensiuni mari.

M: Oare de ce dorea ducele să aibă o astfel de carte, pentru care a așteptat atât de mult?

C: Tebuie să fi fost un iubitor al artelor ca să dea această comandă. Știm că îi plăcea să colecționeze artă. De asemenea, deținea mijlocele materiale care să susțină această lucrare. Ducele era chiar fratele regelui Franței, Carol al V-lea. Ar mai trebui să știi că pigmentii pentru culori erau scumpi. Iar dacă nu erau de cea mai bună calitate,

poate noi nu am fi apucat să avem aceste imagini în zilele noastre. După cum observi, pictura nu imită perfect realitatea, dar scopul era crearea unei imagini ideale ale vieții de zi cu zi. Stilul de pictură este gotic internațional. Dar mi se pare trist că nici ducele însuși nu a apucat să vadă lucrarea terminată deoarece și el s-a stins tot în 1416, tot din cauza ciumei.

M: În spatele imaginii este chiar castelul de aici, Chantilly?

C: Nu, nu este Chantilly, nu o să-ți vină să crezi, dar este Luvru în fundal.

M: Așadar, imaginea e de la Paris?

C: Da, acolo era palatul regal. Palatul a trecut prin suficiente modificări, dar la început era o fortăreața cu donjon. Pictura fraților Limbourg este cu atât mai utilă, căci ne ajută să deținem informații importante de ordin vizual despre trecut.

M: Chiar nu știam că Luvru a arătat vreodată așa. Înseamnă că la mijlocul imaginii este chiar Sena?

C: Da, așa este. Putem observa în primul plan un țăran care seamănă solul proaspăt arat. Pe acolo tocmai trecuse cu plugul muncitorul călare, din stânga imaginii. Pe malul Senei se plimbă nobilii. Dacă privești cu atenție, poți observa că frații Limbourg au avut grijă să picteze și umbra celor doi oameni din primul plan.

M: Observ acum, e orientată pe diagonală, de la stânga la dreapta.

C: Întocmai. Realitatea muncilor câmpului era mult mai dură, dar ducele a avut puterea să ne lase o imagine îndulcită. Chiar și așa, imaginea nu-și pierde din valoarea de sursă pentru istorie.

M: Sunt de acord, deși o să mă mai gândesc la această idee. Îmi dau seama că sus în semicerc sunt trecute zilele, lunile și două zodii. Dar cine este personajul cu stea în mâini?

C: Este soarele. Conform mitologiei grecești, Faeton, fiul soarelui, i-a cerut tatălui, să conducă, pentru o zi, carul. În acel car călătorea soarele. Povestea nu are un final fericit. Probabil că ducele cunoștea acest mit și a fost de acord ca frații Limbourg să reprezinte soarele în acest fel.

M: Cred că luna octombrie a devenit preferata mea.

C: Mă bucur. După părerea mea, este una dintre cele mai frumoase imagini din tot calendarul. Te rog să le cauți și pe celelalte și să le privești cu atenție.

M: Promit!

C: Mai am o idee. Abonează-te la buletinul informativ al muzeului ca să știi când va fi lucrarea expusă din nou.

M: Mulțumesc, Clara!

Timp de reflecție

1. Compară imagini ale Palatului Luvru din prezent cu cea pictată de frații Limbourg. Ce asemănări poți identifica?
2. Mai jos sunt reproduse alte două file din calendar. Privește-le cu atenție și determină ce luni sunt reprezentate.

3. Ce fel de copertă crezi că are cartea? Din ce material putea fi făcută?
4. Ce zodii sunt reprezentate în semicercul de deasupra imaginii studiate?

Sursa imaginilor: Limbourg brothers - R.M.N. / R.-G. Ojéda, Public Domain, <https://commons.wikimedia.org>

Autor: Sorina Neacșu